

Dabas aizsardzības
pārvalde

Krustkalnu dabas rezervāta dabas vērtības, darbības virzieni un problemātika

28.11.2025. , Ļaudona

Guntis Akmentiņš

Dabas aizsardzības pārvaldes

Latgales reģionālās administrācijas Atļauju un izvērtējumu sektora vadītājs

mob.tel 26473408, guntis.akmentins@daba.gov.lv

ERAF projekts Nr.2.2.3.3/1//24/I/001 “Dabas
aizsardzības plānu izstrāde bioloģiskās
daudzveidības saglabāšanai rezervātos un
nacionālajos parkos”.

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

Dabas aizsardzības
pārvalde

KRUSTKALNU dabas rezervāts

Tīdā
dabā dzīvo

Dabas aizsardzības
pārvalde

Krustkalnu dabas rezervāta izveidošanas vēsture

Platība - 2978 ha

Rezervāts nodibināts 1977. gada 15. aprīlī ar mērķi aizsargāt Latvijai raksturīgo mežu un ūdeņu ekosistēmu kompleksa bioloģisko daudzveidību, savdabīgos reljefa veidojumus, ar saldūdens kaļķiem saistītos biotopus un sugas, kā arī rezervāta ainavu un kultūrvēsturiskās vērtības.

Dabas aizsardzības
pārvalde

Krustkalnu dabas rezervāta izveidošanas vēsture

Krustkalnu rezervāts dibināts ar Latvijas PSR Ministru Padomes lēmumu Nr.241. pēc Zinātņu akadēmijas Bioloģijas institūta iniciatīvas.

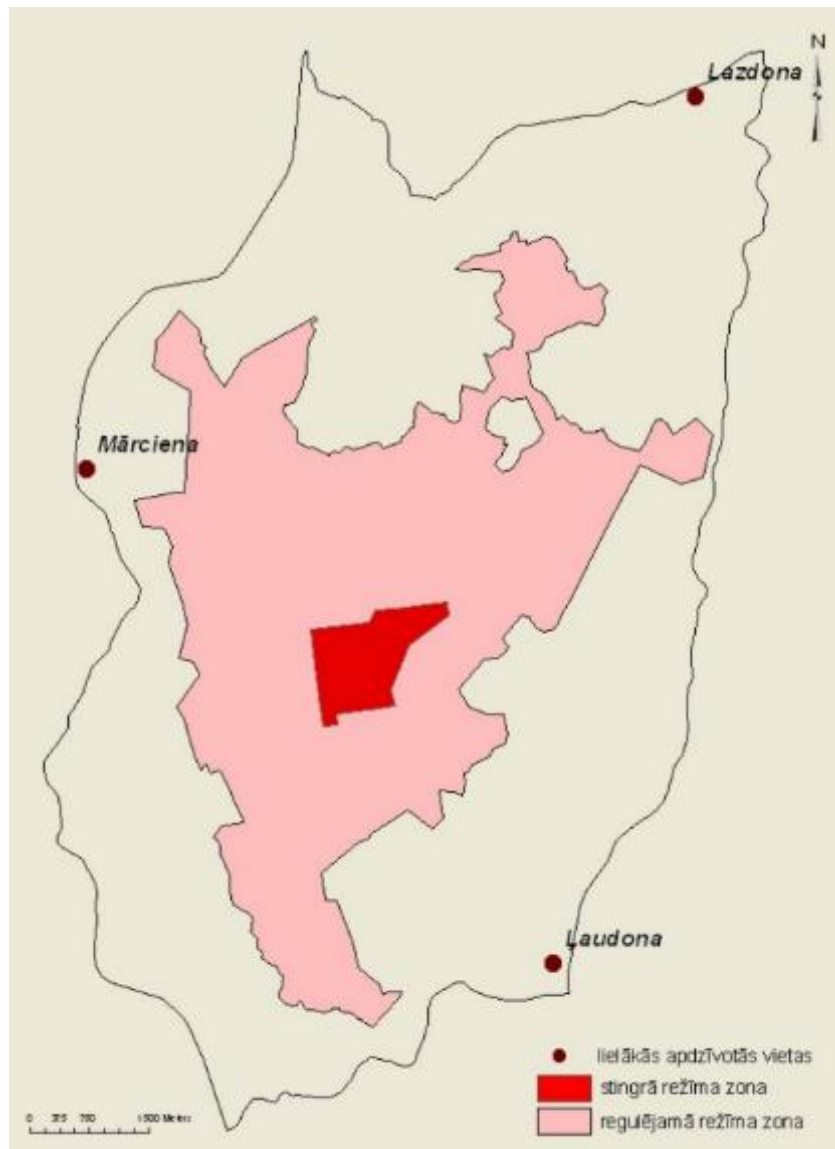
Sākotnēji tas atradās Slīteres valsts rezervāta pārraudzībā un kopā ar citiem rezervātiem bija pakļauts Mežsaimniecības un mežrūpniecības ministrijai. Pēc Teiču valsts rezervāta nodibināšanas Krustkalnu rezervāts kļuva par Teiču valsts rezervāta daļu.

Dabas aizsardzības
pārvalde

Krustkalnu dabas rezervāta funkcionālais zonējums

Dabas aizsardzības
pārvalde

Krustkalnu dabas rezervāta dabas vērtības

GALVENĀS DABAS VĒRTĪBAS ES AIZSARGĀJAMIE BIOTOPI UN ĪPAŠI AIZSARGĀJAMĀS SUGAS

Gunta Akmentiņa foto

Dabas aizsardzības
pārvalde

Pētījumi, monitorings, atzinumi

Dabas vērtību apzināšana

Līdz ar rezervāta nodibināšanu tika uzsākti sistemātiski pētījumi par putnu, zīdītāju un kukaiņu faunu, floras un veģetācijas pētījumi, vēlāk arī hidrobioloģijas pētījumi. 01.11.1990. valsts rezervāti pārgāja izveidotās Vides aizsardzības komitejas pakļautībā.

G.Akmentiņa foto

Dabas aizsardzības
pārvalde

Pētījumi, monitorings, atzinumi

Dabas vērtību apzināšana

-apjomīgi rezervāta ezeru Bioloģijas institūta Hidrobioloģijas nodaļas ezeru pētījumi 1994.-1998. gados (zooplanktons, zoobentoss, ezeru ķīmiskās analīzes, atsevišķi bija arī zivis)

-Krustkalnu dabas rezervāta hidroloģiskā izpēte, lai varētu uzturēt zālāju biotopus labvēlīgā stāvoklī vai uzsākt atsevišķu daļu apsaimniekošanu (Dreimaņi, Meirāni, Trieķēļi, Purvenieki, Svētupes krasts). Ņemot vērā, ka minēto teritoriju atsevišķās vietās ir sācies pārpurvošanās process, tad šie biotopi pamazām zaudē savu botānisko vērtību, arī apsaimniekošana kļūst gan apgrūtināša, gan neiespējama.

-Zālāju monitorings.

Krustkalnu DR teritorijas apsaimniekošana

- **Zālāji (I)**

2025. gadā pašu apsaimniekošana – 70,91 ha Krustkalnu DR -
pļaušana ar novākšanu

Pļavu biotopi:

6210 Sausi zālāji kaļķainās augsnēs

6270* Sugām bagātas ganības un ganītas pļavas

6410 Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs

6430 Eitrofas augsto lakstaugu audzes

6450 Palienu zālāji

6510 Mēreni mitras pļavas

Dabas aizsardzības
pārvalde

- **Zālāji (II)**
- Noganīšana (2022. gads). 3,29 ha platībā (pļavas Rogāni, Rogānu kalns, Rogānu purvs); 6,41 ha platībā (Dreimaņu pļava)

Dabas aizsardzības
pārvalde

• Zālāji (III)

- Zālāju biotopu atjaunošana (2021.-2023.gads) KF biotopu un sugu dzīvotņu atjaunošanas projekta ietvaros
- Krustkalnu DR: meliorācijas sistēmu sakārtošana, apauguma novākšana, koku un krūmu ciršana, frēzēšana, pļaušanas atsākšana 15,4 ha

• Biotopi (IV)

- KF Projekts biotopu un sugu dzīvotņu atjaunošana; Sibīrijas mēlziedes dzīvotnes uzlabošana (niedru sakneņu izplēšana, krūmu novākšana, krūmu sakņu izplēšana/izciršana Sibīrijas mēlziedes atradnei blakus piemērotā biotopā).
- Kaļķainā zāļu purva atjaunošana (niedru sakneņu izplēšana, krūmu novākšana, krūmu sakņu izplēšana/izciršana dižās aslapes atradnē, daļēja virsējā slāņa frēzēšana 0,3 ha.

Dagņa Vasiļevska foto

Dabas aizsardzības
pārvalde

• Biotopi (V)

Talkas biotopu, sugu dzīvotņu apsaimniekošanā: zālāju biotopu atjaunošana Krustkalnu DR (krūmu apauguma novākšana), dižkoku sakopšana, bebru ietekmes mazināšana Nirītē (dambju novākšana), smiltājsiseņa dzīvotnes apstākļu uzlabošana.

Gunta Akmentiņa foto

Dabas aizsardzības
pārvalde

• Biotopi (VI)

Purva biotopi:

7160 Minerālvielām bagāti avoti un avoksnāji

7220* Avoti, kuri izgulsnē avotkaļķus

7230 Kaļķaini zāļu purvi

7110* Aktīvi augstie purvi

Meži (VII)

- DAP valdījumā Krustkalnu dabas rezervātā ir ap 2572,9 ha jeb 90% no kopējās platības mežu;
- DAP mežu apsaimniekošana - neiejaukšanās dabas procesos.
 - ārējo robežstīgu, kvartālstīgu uzturēšana: Krustkalnu DR – 45,03 km (robežstīgas), 55 km (kvartālstīgas); iekšējo ceļu uzturēšana - Krustkalnu DR – 21,70 km,
 - uguns aizsardzības plāna infrastruktūras uzturēšana (ūdens ņemšanas vietas, piekļuves ceļi, caurtekas, ...).

Meža biotopi:

9010* Veci vai dabiski boreālie meži

9050 Lakstaugiem bagāti egļu meži

9080* Staignāju meži

91D0* Purvaini meži

9020* Veci jaukti platlapju meži

Dabas aizsardzības
pārvalde

Ezeri (VIII)

- Krustkalnu DR publiskais ezers - Svētes (Dreimaņa) ezers, saskaņā ar Civillikumu un Zemes pārvaldības likumu.

Svētes ezers - Dagna Vasiļevska (drona) foto

Ezeri (IX)

- Pārējie ezeri VARAM īpašums - veikta sakritušo koku izvākšana no Mazā Plenča.

Saldūdens biotopi:

3140 Ezeri ar mieturalģu augāju

3150 Eitrofi ezeri ar iegrimušu ūdensaugu un peldaugu augāju

3160 Distrofi ezeri

Dabas aizsardzības
pārvalde

• Invazīvo augu sugu ierobežošana

Projekts invazīvo augu sugu ierobežošanai Krustkalnu dabas rezervātā “LIFE integrētais projekts “*Natura 2000* aizsargājamo teritoriju pārvaldības un apsaimniekošanas optimizācija”” LIFE-IP LatViaNature.

Regīnas Indriķes foto

Dabas aizsardzības
pārvalde

Nekustamo īpašumu uzturēšana, remonts, noma

- Dabas tūrisma infrastruktūra (uzturēšana, remonts):
- Krustkalnu skatu tornis, Krāku avotu apmeklētāju taka, kāpnes uz Krāku avotiem, informācijas punkts Dreimaņos, stāvlaukumi, mazā infrastruktūra (informācijas stendi, robežzīmes, norādes, ...).

Gunta Akmentiņa foto

Dabas aizsardzības
pārvalde

Dabas izglītība

- Krāku avotu takas apmeklējumi gida pavadībā no 01.05. līdz 31.10., ar iepriekšēju pieteikšanos (grupā ne vairāk kā 15 cilvēki).
- Krāku avotu taka – 150 līdz 320 cilvēku apmeklējuma sezonā DAP darbinieka pavadībā.
- Skatu tornis - publiski pieejams.

Problēmjaautājumi

- Dabas aizsardzības plāns novecojis, zaudējis aktualitāti.
- Krustkalnu DR likums un tajā esošie termini ir novecojuši, kā arī iestrādājamas jaunas normas atbilstoši reālajai situācijai dabā un tehnoloģiju attīstībai.
- vienlaicīgi spēkā ir arī MK noteikumi Nr. 264 «**Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi**», kuri lielākoties dublējas ar Krustkalnu rezervāta likumu, taču atsevišķos punktos atšķiras - nepieciešami grozījumi:
- nav pieļaujami biotopu atjaunošanas pasākumi stingrā režīma zonā;
- pļavu iznomāšanas problēmas un siena realizēšana nopļautajos zālājos.
- Servitūti Krustkalnu DR; pie Ābeļu ezera – 0,87 ha zālājs), pie īp. Meirāni.

Dabas aizsardzības
pārvalde

Paldies par uzmanību!

ERAF projekts Nr.2.2.3.3/1//24/I/001
"Dabas aizsardzības plānu izstrāde bioloģiskās
daudzveidības saglabāšanai rezervātos un
nacionālajos parkos".

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

